

Het oorlogsverhaal van Coen Net en de verzetsgroep van Pieter Versluis

Een verhaal over de Duitse invasie, vlucht door Europa, de razzia in Rotterdam de aanslag op een sleepschip. en een bijna vergeten verzetsgroep.

Redactie: Stef Vossen

Van Koos Net, zoon van Coen Net, ontvingen wij het verhaal van de belevenissen van zijn vader, die een beschieting door een Duitse pantsertrein overleefde, moest vluchten na de dood van een Duitse soldaat, door verzetsman Pieter Versluis gered werd van overbrenging naar Duitsland voor de Arbeitseinsatz, bij hem kon onderduiken, en samen met de verzetsgroep van Pieter Versluis verzetsdaden verrichtte.

Coen Net

Coen Net, geboren op 9 februari 1920 als Coenraad Johannes Net, woonde in november 1944 in Rotterdam, Schans 32b in Oud West bij zijn vader Jacobus Johannes Net. Zijn moeder Adriana Catharina Pagé was in 1931 reeds overleden. Coen was de jongste van 7 kinderen, 2 broers en 4 zussen. Het leven was niet makkelijk. Vader, politiek actief en met Henk Gortzak medeoprichter van de CPN, had geen werk en was grotendeels afhankelijk van de inkomsten die de kinderen binnen brachten.

Coen was 20 jaar toen hij in 1940 aan de IJsellinie de oorlog werd ingezogen.

Coen Net met zoon Koos

Mobilisatie bij de IJsellinie

We laten het verhaal van Coen beginnen bij zijn mobilisatie in de eerste maanden van 1940. Zijn artillerie-eenheid werd belast met de verdediging van de IJsellinie.

Aan de hand van het verhaal van zoon Koos zal dit bij de IJselbruggen (3 stalen bruggen pal naast elkaar) bij Westervoort geweest zijn (foto rechts). De Nederlandse infanterie had zich daar opgesteld aan de westelijke rivieroever, deels verschanst in betonnen rivierkazematten. Een groot deel moest het stellen met verouderd materieel, soms zelfs gehaald uit musea. De bruggen waren versperd en ondermijnd.

Duitse inval met pantsertrein op 10 mei 1940

De intacte verovering van de bruggen bij Westervoort vormde een belangrijk doel in het Duitse aanvalsplan. De Duitsers hadden de bedoeling om met een overvalploeg, gecombineerd met een gepantserde trein, de verdediging bij verrassing te

overrompelen. Wanneer de Duitsers erin zouden slagen om de bruggen ongeschonden te veroveren zou dat een snelle doorstoot naar de Grebbelinie mogelijk maken. De Duitsers zouden, behalve met een pantser trein en voorafgaande overvalploeg, opereren met het Oostenrijkse Waffen-SS regiment Der Fuhrer, dat als stoottroep voor de 207e Infanterie Divisie diende.

Op 10 mei 1940 om 03.55 uur werd de aanval ingezet. De actie van de Duitse overvalploeg in Nederlandse uniformen mislukte door de oplettendheid van een versperringsploeg in Didam, die een groep zich verdacht dragende fietsers, wist te ontmaskeren.

Vergelijkbare pantser trein enkele uren later ontspoord in Mill

De pantser trein die het gezelschap zou volgen liep om 04.15 uur vast op een versperring voor de brug. Terwijl er al Duitsers op de brug waren doorgedrongen, werd deze opgeblazen. Er volgde een vuurgevecht tussen de Nederlandse compagnie en de trein aan de overkant, die terugreed na enkele treffers.

De stelling van Coen Net door de pantser trein onder vuur genomen

Koos Net vertelt het verhaal dat hij eens van zijn vader heeft gehoord.

“Bij de aanval van de Duitsers op Nederland was mijn vader gelegerd aan de IJssel

Hij was lid van een artilleriegeschut dat langs de IJssellinie gedeeltelijk achter de dijk lag. Dat stuk artillerie bestond uit een kanon uit 1880, een munitiekar en 2 paarden. De bemanning bestond meen ik uit 3 of 4 man, waarvan mijn vader er een van was. Enkele honderden meters naast hun artillerieopstelling was een moderne betonnen bunker. De commandant daarvan was een keiharde Groninger (bleek later). Mijn vader lag met hun opstelling vlak bij een spoorbrug over de IJssel. Toen de eerste oorlogshandelingen een feit werden, verscheen er op die spoorbrug een Duitse pantser trein die mijn vaders opstelling onder vuur nam.

Geschut 8 cm staal uit 1880

Zij werden al vrij stel uitgeschakeld door een voltreffer in hun munitiekar die ontplofte. De hele bemanning van het geschut werd gedood, maar wonder boven wonder raakte mijn vader niet gewond.

De bunker van die Groningse commandant lag ook zwaar onder vuur en werd bestookt door een Stuka duikbommenwerper. Deze commandant lag toen op het dak van zijn bunker en bestookte de pantser trein met een mitrailleur. Zij kregen een treffer vlak voor hun bunker door deze Stuka, waarbij de Groningse commandant zwaar gewond raakte. Dat gebeurde ongeveer tegelijkertijd met de uitschakeling van mijn vaders geschut.

Achter de IJsseldijk lag een weiland dat onder water stond, ongeveer kniehoog. En niet alleen dat, het was ook nog eens voorzien van landmijnen.

Na de uitschakeling van de bunker en mijn vaders geschut, zei die Groningse commandant, terwijl hij zwaar gewond was; “we moeten hier nu weg”. Tegen mijn vader zei hij dat ze door het mijneveld dat in het ondergelopen weiland lag moesten zien weg te komen “Volg mij maar door dat weiland en als ik de lucht in ga moet je je maar overgeven aan de Duitsers”.

Gelukkig ging er niemand de lucht in en kwamen mijn vader en die Groningse commandant veilig bij een hulppost.

Opgeblazen IJsselbrug bij Westervoort 10 mei 1940

Dood van een Duitse soldaat, op de vlucht door Europa en bijna terechtgesteld

Over hoe het zijn vader verder verging vertelt Koos Net het volgende;

‘Mijn vader zou in het eerste jaar van de oorlog betrokken zijn geweest bij een incident waarbij een Duitse soldaat het leven liet.

Van wat ik gehoord heb was mijn vader met een aantal vrienden in een café in het Centrum van Rotterdam. Daar kregen zij ruzie met Duitse soldaat. Dom, maar als de drank in de man is. Er ontstond een soort van gevecht waarbij een van de vrienden van mijn vader de Duitse soldaat met een mes neerstak. Ze sloegen daarna meteen op de vlucht.

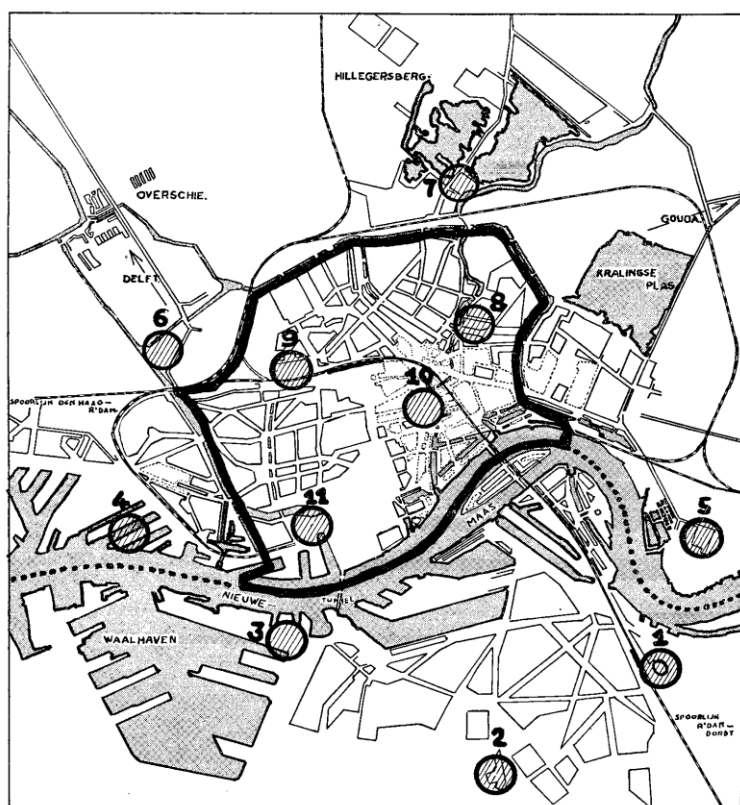
Toen mijn vader later hoorde dat de neergestoken Duitse soldaat was overleden, besepte hij wat er zou gebeuren als ze hem daarvoor zouden oppakken.

Het schijnt dat mijn vader min of meer op de vlucht is geslagen en is gaan zwerven, met name richting Oost Europa. Het verhaal gaat dat hij o.a. in de Oekraïne is terecht gekomen. Daar heeft hij enkele dagen in een SD gevangenis gezeten. Waarvoor hij was opgepakt weet ik niet. Waarschijnlijk niet de juiste papieren.

Vanuit zijn (gelukkig tijdelijke) cel heeft hij helaas gezien dat een aantal jonge vrouwen/meisjes werden opgehangen om dat ze partizanen zouden zijn.

Van mijn moeder hoorde ik het dramatische verhaal dat pa eens voor een vuurpeloton gezet zou zijn, waarna zij met losse flodders op hem zouden hebben geschoten. Het hele vuurpeloton lachte zich te barsten.

Later heeft hij ook nog volgens het verhaal gewerkt in een kopermijn in Roemenië. Na al zijn omzwervingen is hij in 1944 terug gegaan naar Rotterdam”.

DE BEIDE RAZZIAGEBIEDEN VAN ROTTERDAM EN DE VERZAMELPLAATSEN DER SLACHTOFFERS

Op 10 November 1944 werd de razzia uitgevoerd in Schiedam en in de gedeelten van Rotterdam die buiten de zwarte lijn gelegen zijn. Op 11 November werd de razzia uitgevoerd in het stads-gedeelte binnen de zwarte lijn. Per wijk werden de mannen gebracht naar de met een cirkel aangegeven verzamelplaatsen, t.w.: 1 het nieuwe Feyenoord stadion; 2 het oude Feyenoord terrein; 3 de autobusremise aan de Sluisjesdijk; 4 havenloodsen; 5 de marinierskazerne; 6 de houthandel n.v. Abraham van Stolk en Zn.; 7 de tramremise aan de Kootsekade en de uitspanning Lommerrijk; 8 de Heineken's Brouwerij; 9 het Nenijs-terrein; 10 de Beurs; 11 het Centrale Belastinggebouw.

Razzia Rotterdam

De Duitsers hadden plannen voorbereid voor een grote razzia in Rotterdam

Op 10 november zou de razzia zich beperken tot Schiedam en de randgebieden rond Rotterdam. Op 11 november zou de binnenstad aan de beurt zijn. In de nacht van 9 november werd de stad afgegrensd. In de vroege ochtend van 10 november werden de Rotterdammers overvallen door deze nieuwe situatie. Iedereen die zich buiten bevond werd gesommeerd naar

huis te gaan en voorsnog binnen te blijven.

Zuid-Nederland was inmiddels bevrijd. De vrede lonkte. Maar de Duitse bezetter had andere plannen met de bezette gebieden. Toen na de slag bij Arnhem de militaire situatie min of meer gestabiliseerd scheen, kreeg Goebbels tijd om Nederland ten Noorden van de rivieren te betrekken in de totale 'Kriegseinsatz', zoals die in het 'Erlass des Führers' van 25 Juli 1944 afgekondigd was. Hij zond naar Nederland zijn 'Generalbevollmachtigte für den totalen Arbeitseinsatz'. Liese's opdracht bestond uit het wegvoeren van mannen naar Duitsland en voorts uit het weghalen van alle industriële installaties, grondstoffen, producten, inboedels, kleding, landbouwproducten en vee. Ons land was, nadat de Duitse legers uit

Frankrijk en België verdreven waren, in het Westen het laatste reservoir van arbeidskrachten voor de Duitsers.

BEVEL.

Op bevel van de **Duitse Weermacht** worden volgens de Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, No. 42/1941, betreffende de verplichting tot het verrichten van diensten en betreffende de beperking ten aanzien van het veranderen van betrekking en in overeenstemming met de Verordening No. 48/1942 alle mannen in den leeftijd van 17 tot 40 jaar (jaargangen 1905—1928) voor den arbeidsinzet opgeroepen.

Hiervoor moeten **ALLE** mannen van dezen leeftijd onmiddellijk na ontvangst van dit bevel met de voorgeschreven uitrusting op straat gaan staan.

Alle andere bewoners, ook vrouwen en kinderen, moeten in de huizen blijven totdat de actie ten einde is. De huisdeuren moeten geopend blijven. De mannen van de genoemde jaargangen, die bij een huiszoeking nog in huis worden aangetroffen, worden gestraft, waarbij hun particulier eigendom zal worden aangesproken.

Bewijzen van vrijstelling van burgerlijke of militaire instanties moeten ter contrôle worden meegebracht. Ook zij, die in het bezit zijn van zulke bewijzen, zijn verplicht zich op straat te begeven.

Er moeten worden medegebracht: warme kleding, stevige schoenen, dekens, bescherming tegen regen, eetgerei, mes, vork, lepel, drinkbeker en boterhammen voor één dag.

De dagelijksche vergoeding bestaat uit goeden kost, rookartikelen en loon volgens het geldende tarief.

Voor de achterblijvende familieleden zal worden gezorgd.

Het is aan alle bewoners der gemeente verboden hun woonplaats te verlaten.

Op hen, die pogen te ontvluchten of weerstand te bieden, zal worden geschoten.

Maar het gebeurde ook dat mannen van de straat werden geplukt en meteen werden afgevoerd naar een verzamelpunt. Huis aan huis werden biljetten verspreid met verdere instructies.

Een dag later was het de beurt aan de binnenstad. Voortdurend kwamen grote groepen aan, die zich achter andere rijen moesten opstellen. Voortdurend vertrokken andere grote groepen onder bewaking.

Dan ging de tocht verder naar de centrale verzamelplaats in die buurt. Verzamelpunt voor Oud West was het Centrale Belastinggebouw. In totaal zouden zo ruim 52.000 Rotterdammers worden afgevoerd.

Vanuit de verzamelpunten werden de mannen te voet, per trein of per schip buiten de stad gebracht. Op de verzamelplaatsen hadden de mannen de beslissing over hun lot afgewacht. Zij, die per schip werden vervoerd gingen naar de Persoonshaven of de Koningshaven aan de linker-Maasoever.

Van de straat geplukt

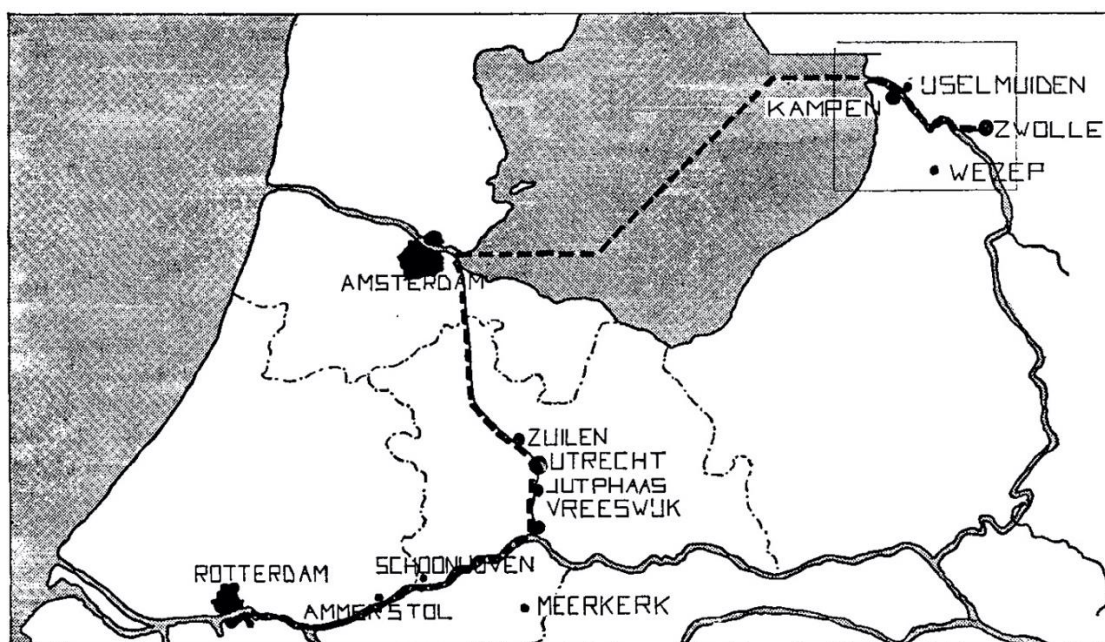
Coen Net vertelde aan zijn zoon Koos dat hij “zo van de straat was geplukt”. Hij kwam samen met 360 Rotterdammers terecht op het sleepschip St. Antonie.

Route sleepschip St. Antonie

De sleep had Zwolle als eindbestemming. Bij aankomst zou een deel van de mannen te werk gesteld worden in de omgeving van Zwolle. Anderen zouden vanuit Zwolle per trein naar Duitsland vertrekken.

Onderstaande kaart geeft aan welke route het sleepschip had moeten varen.

OVERZICHT VAN DE TOCHT PER SCHIP VAN ROTTERDAM NAAR ZWOLLE

In plaats van deze route is de sleep gevaren via de Noord en vervolgens via de Beneden-Merwede, de Boven-Merwede om vervolgens bij Gorinchem het Merwedekanaal op te varen richting de Lek. Zo zou de sleep weer op de juiste route uitkomen. Het was bekend dat veel schippers van de door de Duitsers gevorderde schepen niet bekend waren met de Nederlandse wateren. Volgens Pieter Versluis zou het ook om een daad van stil verzet van de schipper kunnen gaan.

“Hoe dat schip in Meerkerk beland was geraakt? Volgens mij heeft de kapitein van de sleepboot die de Duitsers hadden gevorderd ook al op zijn manier sabotage gepleegd. Want die aak had juist aangelegd omdat hij tegen de brug was opgevaren. De schade moest worden gepeild. Maar ook moet die man gedacht hebben: des te langer ik in Nederland blijf varen,

Voorbeeld van sleepboot met sleepschip

hoe groter is de kans op redding. Hij is vast en zeker, helemaal langs ‘de Noord’ via de Merwede naar boven gegaan in plaats van rechtstreeks over de Lek”.

Aanslag op sleepschip St. Antonie

Het verzet besloot een aanslag op het schip te plegen. In een artikel van journalist Henk Schaaf in het dagblad Het Vrije Volk van 3 mei 1975 is het relaas van verzetsman Pieter Versluis over de aanslag op het sleepschip St. Antonia, opgetekend. Hij vertelt:

“Op 17 november 1944 meerde een Rijnaak aan de loswal van het Merwedekanaal. Ik stond op een van de pijlers van de Meerkerksebrug. Ik was bezig met het opmeten van de constructie. Zogenaamd voorbereidend werk om als het nodig mocht zijn springladingen onder de brug aan te brengen. Toen zag ik al die drukte aan de oever. Vast een schip vol vrijwillige moffenwerkers dacht ik. Ik fietste er eens langs.

Meerkerksebrug in oude tijden

Wil je post voor ons op de bus doen vroegen sommigen. Om de dooie verdommenis niet, zei ik. Zeker voor een stelletje oostfronthuurlingen.

Totdat ik de brugwachter Piet de Ruyter tegenkwam. Da's ook wat, zei-die. Daar zitten dik driehonderd Rotterdammers op die aak. Gearresteerd bij een razzia. Daar mot ik godverdomme wat aan doen, schoot het door me heen. Ik fietste opnieuw door die menigte op de wal. Heb alle post weggebracht en zon, meteen, op een bevrijdingsplan”.

Stil verzet van de schipper?

Hoe dat schip in Meerkerk beland was geraakt? “Volgens mij heeft de kapitein van de sleepboot die de Duitsers hadden gevorderd ook al op zijn manier sabotage gepleegd. Want die aak had juist aangelegd omdat hij tegen de brug was opgevaren. De schade moest worden gepeild. Maar ook moet die man gedacht hebben: “des te langer ik in Nederland blijf varen, hoe groter is de kans op redding. Hij is vast en zeker helemaal langs ‘de Noord’ via de Merwede naar boven gegaan in plaats van rechtstreeks over de Lek”.

Verzetsmannen beramen de actie

“Met Arie van Beveren ben ik naar Henk Besooijen gereden. Juist Besooijen is later nog gefusilleerd. Jaap Wieringa, een marechaussee uit Gorkum zat bij hem ondergedoken. Gevieren hebben wij alle mogelijkheden doorgesproken. Het schip konden we natuurlijk niet beschieten, dat zou te veel risico's opleveren. We moesten de sleepboot pakken. We wilden een staaldraad over het kanaal spannen,

waardoor tijdens het varen de stuurhut zou worden vernield. Maar dat werk kon je overdag niet uitvoeren. Een overval vlak voor de Zwaanskuipsebrug was evenmin mogelijk. De moffen zouden represailleacties uitvoeren in het dorp.

Tenslotte werd beslist, dat we een lempet zouden aanbrenge tegen het achterschip van de aak. De vraag, was alleen, wie zou die magnetische mijn plaatsen? We hadden niet genoeg mannen om dit aan te pakken. Ja, er waren nog niet zóveel helden in die tijd.

We zouden die onderneming zelf op ons moeten nemen. In een dagloners huisje we noemden het Vlooienkot, omdat er nu en dan landlopers sliepen, lag onze enige lempet onder het stro. Ooit gedropt door de Engelsen”.

Butter und Käse

“We haalden nog wat boter en kaas bij Besooijen en leenden van achter de melkfabriek de roeiboot van Eijkelenstam. Wij zouden wel eventjes handel gaan drijven met die moffen. Butter en Käse in ruil voor tabak.

Om een uur of vier 's middags, ruim zeven uur nadat wij ons plan hadden doorgepraat voeren wij langs de aak, waar alle gedeporteerden weer aan boord waren.

Eerst bezochten we de sleepboot, als een soort afleidingsmanoeuvre. Daar bestond totaal geen belangstelling voor onze waren. Wel voor komijnekaas, maar die hadden we niet. Toen schoven we langs de rijnaak. Van voor naar achter en nog eens terug en weer heen. Arie zat aan de riemen”.

De lading geplaatst

Op het moment dat ons bootje („boem”) tegen het achterschip tikte, zette Jaap („klik”) onder water de mijn vast, die als tijdbom na acht uren zou exploderen. Niemand hoorde enig verdacht geluid. Hij zat vast, de mijn die we zo lang in 't Vlooienkot hadden gekoesterd”.

Spannende uren

“Toen braken uren van werkelijke spanning aan. Onze grootste angst was, dat de boot hier in Meerkerk in de lucht zou vliegen en de Duitsers het hele dorp zouden uitkammen.

Ook moesten we de gevangenen waarschuwen voor wat stond te gebeuren.

Ik ben teruggegaan met het roeibootje, tot tweemaal toe. Er ontstond zelfs een stemming bij die soldaten van laat die collaborateur z'n gang maar gaan. Ik had zelfs de hele omgeving afgestroopt om alsnog dat kruidkaasje te bemachtigen, waarom gevraagd was”.

Aan dek

“Ik kwam aan dek en mocht zelfs even rondsnuffelen. De luiken naar het ruim waren open. Daar zaten ze als balen meel ingeladen. Driehonderdenzestig Rotterdammers, op weg naar Duitsland. Ik kon er enkelen waarschuwen, dat zij onder geen

Schip met Rotterdammers

voorwaarde onder de roef moesten gaan slapen. Dit werd onderling door gefluisterd. Goddank, om zeven uur voer het schip af. Ik ben het op de fiets gevolgd tot de sluis- bij Vianen. Daar verloor ik de boot uit het oog omdat ik zelf over de afgezette brug moest. Ik toonde de landwachters mijn Ausweis en zei, dat ik als bewaker van de kade in het inundatiegebied de Vijf Herenlanden de Oberkommandant in Jutphaas wilde bezoeken. Ik werd doorgelaten en zag de aak terug in de hals van de sluis van het

Rijn-Merwedekanaal”, aldus Versluis.

Explosie

Om zes minuten na middernacht (“ik weet het precies. Ik keek op mijn horloge om te controleren of het tijdmechanisme had gewerkt”) hoorde Pieter Versluis de ontploffing. Hij lag op honderd meter afstand op de kanaaldijk toe te kijken. Het achterschip zonk snel. Onder de Duitsers ontstond grote paniek. Onder, de Rotterdammers in mindere mate. Zij wisten dat er „iets" stond te gebeuren.

Slachtoffers

Praktisch iedereen kon tijdig op de sluismuur springen. Drie (of vier: red.) Rotterdammers kwamen om aan boord van de ruim honderd ton metende ‘Sint-Antonius’. Onder de voet gelopen? Getroffen door rondvliegend metaal?” De soldaten kwamen niet in actie, toen de gevangenen bij tientallen tegelijk de, vrijheid kozen. Er werd geen schot gelost. Versluis sloop nabij en siste de Rotterdammers toe: “Hierheen, hierheen!” Hij kon hen geen veilige vluchtroute naar de Maasstad wijzen, maar wilde slechts vermijden, dat zij hun heil in de richting van Woerden of Utrecht zouden zoeken.

“Eigenaardig genoeg was een groot aantal Rotterdammers als aan de grond genageld nadat zij aan wal waren gesprongen. Zij bleven apathisch te midden van de Duitsers

staan. Mogelijk hebben zij hun situatie niet meer beseft na al die dagen van ontbering. Ik weet werkelijk niet, wat hun uiteindelijk lot geweest is”, aldus Versluis.

Oorzaak nooit gevonden

“De Duitsers hebben nooit de ware toedracht van de ontploffing achterhaald. Later is de sluiskolk intensief onderzocht op de mogelijke aanwezigheid van mijnen. Of wij het risico waard vonden om een dergelijke actie te ondernemen, met als kans dat enigen het niet zouden overleven? Ik zag geen 360 mensen meer. Ik zag Duitsland, de kampen, de slavenarbeid. En ik wist waarvoor Hitler die mensen wilde misbruiken. Dat zag ik continu voor mij”.

Daags na de spectaculaire actie van drie jongens uit de rauwe vlakte liep Meerkerks brugwachter, Piet de Ruyter, opnieuw Versluis tegen het lijf. “Da's ook wat” sprak De Ruyter. “Is daar bij Jutphaas die Rijnaak de grond ingeboord, die gisteren nog hier aan de loswal lag”. Pieter Versluis antwoordde: “O ja?” en fietste verder.

Ooggetuigenverslag

Er is ook nog een ooggetuigenverslag bewaard gebleven van een van de bij de razzia van Rotterdam opgepakte mannen, die in het ruim van het schip zaten:

„Om 12 uur 's nachts hoorden we een geweldige explosie, zagen wat vuur in het ruim in de achterzijde en hoorden water binnenstromen. In no-time was er een grote paniek en ieder trachtte het trapje te bestormen, waar weldra alles vastliep. In enkele minuten stond het water aan mijn enkels, je voelde het rijzen. Ik zelf ben nogal groot (1,86 m) en trachtte door te springen een spant van een luik boven mijn hoofd te grijpen, hetgeen in den beginne niet lukte. Het water rees gestadig en ik voelde tenslotte iets onder mijn voeten drijven en kantelen. Waarschijnlijk is het een strobaal geweest.

Personen die reeds aan dek waren gekomen, trokken de luiken weg. Plotseling werd boven mijn hoofd een luik weggetrokken, ik zag iemand verschijnen en vroeg of hij mij wilde helpen. Na de nodige keren springen kon hij mijn hand grijpen en op dek trekken.

Er werd aan alle zijden om hulp geroepen en een der mannen (waarschijnlijk een jongen van 17 jaar) riep om zijn moeder. Aan dek gekomen zag ik, dat een sleepboot trachtte langs zij te komen, hetgeen gelukte, waarna tientallen oversprongen, evenals ik. Op de sleepboot gekomen kwam ik wat tot mijzelf, waarna ik weer ben teruggegaan en heb meegeholpen met redden, wat ervan te redden viel. Er lag een man in het water, die ik met een stok heb opgehaald.

Zoveel mogelijk bagage werd overgebracht. Mijn bagage was ik (tijdelijk) kwijt.

Er werd met de beroemde knijpkatten (zaklantaarns van Philips, welke later door de Duitsers werden afgenomen) in de ruimen geschenen. De sleepboot was met Duitsers bemand. Op hun vraag of allen er uit waren, werd door enigen van ons met ja geantwoord, waarna met de sleepboot op de kant werd aangestuurd.

Tijdens het zinken van de aak was er geen Duitser te bekennen. Daar door de glooiing aan de kant niet kon worden gemeerd, werd de sleepboot met de boeg op de kant gehouden. Er werd een touw gespannen, waarna men zich langs het touw op de oever kon laten afzakken, waar enkele Duitsers ons opwachtten. Daar hebben we 3 uur lang op de oever gestaan in de gietregen, hetgeen ons niet zo erg deerde, want de meesten waren al doornat. Sommigen hadden geen schoenen meer aan. Een van mijn vrienden was zijn bril kwijt, waardoor hij zo goed als niets meer kon zien en aan mijn arm moest worden geleid. Hij heeft weken zonder bril moeten doen. Kleren en broekspijpen waren gescheurd.

Toen we aan de oever stonden, konden we de situatie verkennen, waarbij bleek, dat 1 sleepboot 2 of 3 rijnaaken, welke met staaldraden aan elkaar waren verbonden, voorttrok. Men zei, dat de rijnaak op een mijn was gelopen. Alles was slechts met zaklantaarns waar te

nemen, welke stralenbundels niet vergenoeg reikten.

Tenslotte werden we in colonne opgesteld en werden we ondergebracht in een kloostertje in Jutphaas, waar we uitstekend door nonnen werden behandeld. We kregen wat eten, de kachel werd aangemaakt, er werden wat schoenen

St. Francisusgesticht. Achterzijde met tuin.

JUTPHAAS

uitgedeeld, kortom het was er prima. Onderweg van de aak naar het klooster hebben enigen kans gezien te ontvluchten. Tot 4.30 's middags 12 November 1944 zijn we in het kloostertje geweest. Om 5 uur werden we in een andere aak gebracht", aldus de ooggetuige.

De doden

Het schip werd na de oorlog, op 20 maart 1946 gelicht. Er zou sprake geweest zijn van vier doden:

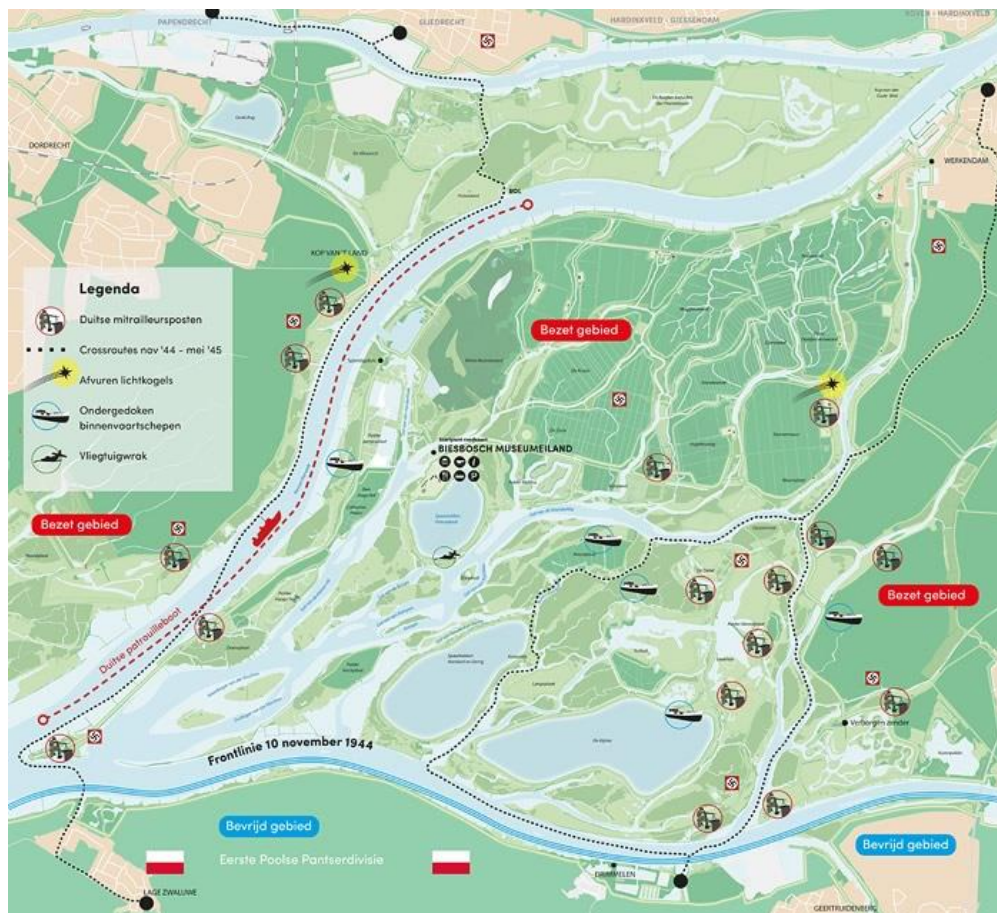
- Pieter Cornelis van Steenoven, lid van het verzet, geboren Schiedam 10 september 1926. Hij werd te Jutphaas in het ruim aangetroffen en geïdentificeerd.

- Johannes de Roode, meubelschilder, geboren Rotterdam 11 augustus 1916.
- Hermanus Liduinus van Breukelen, timmerman, geboren Schiedam 20 november 1925.
- Adriaan van der Velden, sloopstimmerman, geboren Schiedam 1 oktober 1924.

Line-crossers Biesbosch

Coen Net sprak niet vaak over wat hij in de Tweede Wereldoorlog had meegemaakt. Zijn zoon Koos kan zich nog één verhaal herinneren, dat zijn vader hem vertelde. Dat gaat over de actie die hij samen met de groep van Pieter Versluis in de Biesbosch ondernam om geallieerde piloten in veiligheid te brengen, de zogenaamde 'line crossers'. Koos Net vertelt:

“Een van de weinige dingen die mijn vader mij ooit verteld heeft over die tijd was een voorval eind 1944. November of december, dat weet ik niet meer. Hij was samen met Pieter Versluis en een paar mannen van hun groep overgestoken in een klein en smal bootje naar de bezette oever. Ik meen dat het de bedoeling was om een paar neergeschoten geallieerde piloten in veiligheid te brengen”.

“Het was een heel donkere nacht (zoals gebruikelijk voor dit soort acties). Dat was nodig omdat er Duitse patrouilleboten langs de bezette oever voeren en op die oever werd ook nog eens gepatrouilleerd door Duitse soldaten. Ook wisten ze dat er op sommige plekken Duitse mitrailleursnesten waren gevestigd”.

Bezette oever

“ Toen ze de bezette oever naderden moesten ze zich met hun bootje door een rietkraag worstelen om bij de oever te komen. Het vroom die nacht behoorlijk en ze moesten zich de laatste meters met hun handen in het koude water naar voren

Biesbosch crossers

peddelen.

Mijn vader stond doodsangsten uit vanwege het feit dat er een ijslaag tussen het riet was ontstaan. Daar moesten ze doorheen wat in de oren en de beleving van mijn vader ontzettend veel lawaai maakte. Gelukkig zijn ze niet gesnapt en konden ze de piloten (of anderen) veilig overbrengen naar de schuilplaatsen in de Biesbosch voor later transport naar bevrijd Nederland.”

Verzet niet zonder gevaar

Koos Net vervolgt: “Volgens mijn vader heeft hij ooit eens een neergeschoten geallieerde piloot (door Pieter in burgerkleding gestoken) achter op zijn fiets door Meerkerk vervoerd naar een schuiladres. Dat was gewoon midden op de dag. Ook het gezin van Pieter Versluis was gedrild door hem. Zijn vrouw en kinderen wisten wat hij deed.

Op een keer zat hij in Meerkerk bij de kapper (voor knippen of scheren dat weet ik niet meer, het “gewone” leven ging tenslotte ook gewoon door) toen één van zijn jongste kinderen, een zoontje, kwam binnenstormen. Hij was via de achterdeur thuis weggeglippt. “Pa de Moffen zijn bij ons thuis en vragen naar jou”. Hij heeft toen zijn knip- en/of scheerbeurt afgebroken en heeft toen de vlucht genomen naar de Biesbosch. Zijn kinderen waren heel goed geïnstrueerd en als er naar pa werd gevraagd, zeiden ze dat hij al heel lang geleden was ondergedoken en dat ze al heel lang niets meer van hem hadden gehoord.”

Erkenning verzetsmensen

“Ik ben van mening, gelet op wat ik weet en gehoord heb, dat Pieter Versluis nooit de erkenning heeft gekregen die hij verdiend had. Ik vrees trouwens dat er heel veel mensen in de oorlog anoniem zijn gebleven voor wat hun verzetswerk betreft. Pieter Versluis was ook zo’n man die zich later niet op zijn borst sloeg voor wat hij had

gedaan. Dat alles heeft hij gedaan omdat hij vond dat hij dat moest doen. Deze man is altijd heel erg bescheiden en onbaatzuchtig geweest. Pieter Versluis heeft het nooit zo gehad met de in zijn ogen zogenaamde verzetshelden uit zijn leefomgeving”, aldus Koos, de zoon van verzetsman Coen Net.

Bijlagen

In het artikel in Het Vrije Volk van 3 mei 1975 zijn ook de achtergrond van Pieter Versluis beschreven en wordt Coen Net genoemd, hier in 2 bijlagen uitgewerkt:

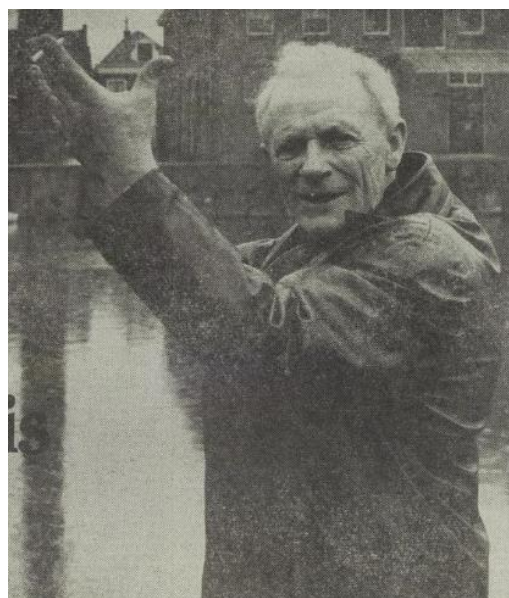
Wie was Pieter Versluis

“Ik was een anti-militarist en ben het nog (1975, 67 jaar oud). Ik kwam uit een milieu van gebroken geweertjes. Al vóór '39 vocht ik mijn eigen oorlog tegen het fascisme. In Duitsland had ik toen al joden uit gevangenschap gehaald en naar Nederland overgebracht. Ik streed uit kameraadschap, samen met knapen die tot het uiterste solidair durfden blijven. Ach, wij waren jongens van de rauwe vlakte.”

In 1932 was Versluis uit de SDAP gestapt, na het congres waarin ook de latere oprichters van de OSP uittraden. Versluis noemde zichzelf (OSP-oprichter Schmidt citerend) wel een „soldaat van de revolutie”, maar wenste geen deel uit te maken van de nieuwe partij. Hij ontwikkelde, duidelijk communistische sympathieën en behield deze tot op de dag van vandaag: „In Meerkerk ben ik geloof ik de enige lezer van De Waarheid. Bij de mobilisatie ben ik in het leger gegaan om te strijden voor Koningin en Vaderland.”

Piet Versluis vertelt hoe hij in de meidagen van '40 met een kleine compagnie achter in de Peel de vijand onder vuur nam vanuit nog nauwelijks afgebouwde kazematten. Rond het peeldorp Meijel hield hij bedeltochten om proviand in te slaan voor zichzelf en zijn omsingelde kameraden. Vanaf pinkstermaandag tot september '40 was Versluis krijgsgevangene “Im Dritten Reich”.

Na zijn terugkeer vond hij werk in Amsterdam, waar hij ook in contact kwam met het communistisch verzet. In Arnhem was hij in het derde oorlogsjaar een van de sleutelfiguren in de Meistaking. Hij werd gezocht. Hij vluchtte. Belandde na omzwervingen via Brabant en Limburg, toch weer in Meerkerk, en bleef er. Het ondergronds verzet was in zijn geboortestreek ongemerkt van de grond gekomen

Pieter Versluis (foto door Focko Dantzig)

toen boeren onderdak verleenden aan joden. Maar successievelijk namen de verzetsdaden zowel als de groepen die ze verrichtten, grotere omvang aan.

Wie was Coen Net

Coen Net overleefde als enigste van zijn groep de beschietingen bij de IJsselbrug in Westervoort. Als gevolg van een incident in Rotterdam waarbij een Duitse soldaat de dood vond is hij gaan zwerven door Europa. Nadat hij in 1944 was teruggekeerd werd hij bij de grote razzia in Rotterdam opgepakt. Per sleepschip werd hij voor de Duitse 'Arbeidseinsatz' afgevoerd. Het was aan de aanslag van de groep Versluis te danken dat hij van het schip kon ontkomen.

Op de oever staande gaf hij, als een van de weinigen gehoor aan de oproep van Pieter Versluis om hem te volgen. Voor Coen was het natuurlijk niet meer mogelijk om terug te keren naar Rotterdam. Pieter Versluis bood hem onderdak aan. Gedurende de verdere bezetting zou hij bij Pieter Versluis ondergedoken blijven. Het klikte goed tussen Coen en Pieter. Coen werd opgenomen in de verzetsgroep. Samen zouden ze zich onder andere inzetten om schuiladressen te regelen voor geallieerde piloten en met gevaar voor eigen leven werden door de Duitsers gezochte personen, via de Biesbosch-route, van bezet naar bevrijd gebied overgebracht.

Coen Net met zoon Koos

Getekend door de oorlog

“Wij als kinderen hebben tijdens het leven van onze vader zijn emotionele toestanden meegemaakt.

Altijd rond de eerste dagen van mei werd hij heel depressief en kon zich behoorlijk afreageren op mijn moeder en op ons als kinderen. Dus ook al hadden wij zelf de oorlog niet meegemaakt, via onze vader speelde ons dat toch parten.

Later begrepen we wat onze vader allemaal moest hebben doorstaan.

Ik kan mij nog een voorval herinneren, ik was toen denk ik 12 jaar, dat we samen door een bos wandelden, ik dacht in de buurt van Amerongen.

Opeens uit het niets vloog er een straaljager van de Luchtmacht heel laag over ons heen, ik denk niet meer dan zo'n 50 meter hoog.

Hij was ons van achteren genaderd en hebben hem nooit aan horen komen.

Vervolgens denderde hij met ontzettend veel kabaal over ons heen.

Op het moment dat dat gebeurde zag ik mijn vader in een reflex in een ondiepe kuil duiken vol met dorre takken. Ik wist niet wat ik meemaakte.

Later besepte ik dat de man zo door de oorlog was getraumatiseerd dat zijn oorlogsreflexen heel diep geworteld zaten.

Ik weet niet wat er op dat moment door hem heen ging en wat hij dacht. Ik vond het niet gepast om hem er naar te vragen.

Mogelijk associeerde hij dat geluid met een inkomende granaat. Dat is mijn verklaring”.

Mondharmonica

“Mijn vader kon mooie krijttekeningen maken. Hij kon ook goed zingen (klassieke zangstukken) en kon heel goed mondharmonica spelen.

Voor wat dat laatste betreft heeft Pieter Versluis mij tijdens de uitvaart van mijn vader in 1977 laten weten dat zijn groep altijd blij werd als mijn vader een aantal vrolijke liedjes op zijn mondharmonica speelde.

Ik vond dat toen heel fijn om te horen. Dat was de laatste keer dat ik met Pieter Versluis heb kunnen praten. We waren beiden zeer ontroerd om elkaar te zien na zoveel jaar.

Ik vind het jammer dat ik Pieter nooit vaker heb ontmoet en meer van hem te weten ben gekomen”.

Research en redactie
Stef Vossen
Stichting Oorlogsverhalen
(november 2020)